

1910 (2023-2024) – Nr. 2
ingediend op 31 januari 2024 (2023-2024)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Annabel Tavernier en Hilâl Yalçın

over het voorstel van resolutie

van Hannelore Goeman, Thijs Verbeurgt,
Steve Vandenberghe en Katia Segers

over gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijden

Documenten in het dossier:
1910 (2023-2024) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Bob Savenberg;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Steven Coenegrachts, Willem-Frederik Schiltz;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Toelichting door Hannelore Goeman	4
II.	Bespreking	5
1.	Tussenkomen van de leden	5
1.1.	Annabel Tavernier	5
1.2.	Jan Laeremans	6
1.3.	Loes Vandromme	7
2.	Antwoord van Hannelore Goeman	8
III.	Stemming	9

Op 25 januari 2024 besprak de Commissie voor Onderwijs het voorstel van resolutie over gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijden.

I. Toelichting door Hannelore Goeman

Hannelore Goeman zegt dat het in de commissie al vaak ging over het thema, maar even vaak heeft de Vlaamse Regering niets gedaan met de voorstellen. Voor de Vooruitfractie is het belangrijk om het thema op de politieke agenda te houden en de andere fracties kleur te laten bekennen.

De indieners willen gratis, lekkere en gezonde schoolmaaltijden voor kinderen in het basisonderwijs. Schoolmaaltijden zijn belangrijk voor de leerresultaten van kinderen, blijkt uit onderzoek. Maar ook voor de gezondheid van de kinderen zijn ze belangrijk. Ook hebben in Vlaanderen en Brussel veel kinderen een overgewichtprobleem. Gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijden kunnen een deel zijn van een gezondheids- en preventiestrategie om kinderen te leren over het belang van gezonde voeding.

Het aanbieden van een gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijd is ook een onderdeel van een bredere strijd tegen lege brooddozen. Volgens Stichting Pelicano zou een op de drie kinderen in armoede met een lege of ongezonde brooddoos naar school komen. Daar moet men zich absoluut tegen verzetten, benadrukt de spreker.

Het voorstel van resolutie wijst er ook op dat een aantal randvoorwaarden vervuld moeten worden om van gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijden een succes te maken. Het gaat dan over het vastleggen van gezondheidsstandaarden, zodat de maaltijden die kinderen op school krijgen ook effectief bijdragen tot een gezondere levensstijl.

Daarnaast gaat het om de beschikbaarheid van de nodige infrastructuur, bijvoorbeeld om maaltijden op te warmen en uit te scheppen. Het gaat ook over het investeren in refters waar kinderen zo veel mogelijk samen kunnen eten, of in klassen die daartoe zijn uitgerust. De sociale dimensie van samen eten, mag volgens de spreker niet onderschat worden.

Er moet natuurlijk ook personeel aanwezig zijn om de maaltijden te verdelen. De leerkrachten hebben al een ongelooflijk zwaar takenpakket. Het is niet de bedoeling om de leerkrachten nog meer werk te bezorgen. De indieners denken bijvoorbeeld aan het inzetten van onderwijsassistenten voor die middagtaken. Dat kan eventueel in combinatie met taken in de voor- en naschoolse opvang, zodat half-tijdse of voltijdse jobs aangeboden kunnen worden.

Zowel voorbeelden uit het buitenland als uit Vlaanderen en Brussel bewijzen volgens de spreker dat het kan. De gemeenten staan er momenteel alleen voor en betalen de projecten met eigen middelen. In het voorstel van resolutie wordt naar de Vlaamse Regering gekeken, die ook een verantwoordelijkheid heeft om in middelen te voorzien om de lokale besturen te helpen om in alle scholen gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijden aan te bieden voor kinderen van het basisonderwijs.

De indieners van het voorstel van resolutie vragen om in de nodige budgetten te voorzien voor de lokale besturen. Daarnaast vragen ze om minimale standaarden vast te leggen voor kwaliteitsvolle voeding op school. Voorts vragen ze om een actief gezondheidsbeleid uit te bouwen in scholen. Dat kan door extra ondersteuning voor CLB's, zodat ze scholen kunnen begeleiden om een gezondheidsbeleid uit te werken. Dat kan door scholen te stimuleren om kinderen de kans te geven

om in de praktijk meer te leren over gezond en ecologisch eten, koken en voedsel telen, bijvoorbeeld in schoolmoestuintjes. Dat kan door de inspanningen te combineren met andere acties die de gezondheid van kinderen ten goede komen, zoals meer bewegen, ook buiten de lessen lichamelijke opvoeding. De vierde vraag is om te voorzien in voldoende en hedendaagse infrastructuur. Dat kan door voldoende investeringsmiddelen uit te trekken voor refters en schoolkeukens en door scholen in staat te stellen het eten op school sterk aan te moedigen, in een comfortabele ruimte, samen met vrienden maar ook met leerkrachten en ander schoolpersoneel. De vijfde vraag is om te zorgen voor voldoende ondersteuning in de scholen voor het organiseren van schoolmaaltijden door concreet te verkennen hoe het statuut van het personeel in de voor- en naschoolse opvang kan worden uitgebreid om 's middags de logistieke ondersteuning en het toezicht bij de schoolmaaltijden te organiseren.

Hannelore Goeman is benieuwd naar de reacties van de collega's.

II. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Annabel Tavernier

Annabel Tavernier wijst erop dat de discussie al meermaals werd gevoerd en het standpunt van haar fractie niet is veranderd. De spreker onderschat het belang van gezonde voeding of de legebroomdozenproblematiek niet, maar ze is van mening dat scholen niet alle maatschappelijke problemen moeten oplossen.

Gratis maaltijden aanbieden, is geen kerntaak van de scholen. Als de verantwoordelijkheid bij de scholen wordt gelegd, is er geen enkel systeem dat geen extra werk betekent voor directeurs en leerkrachten.

Het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de ouders om hun kinderen met een gevulde en gezonde brooddoos naar school te sturen. Scholen dienen om les te geven en kennis over te dragen. Onderwijsmiddelen moeten worden ingezet om scholen te helpen om de kerntaak uit te voeren.

De spreker is het ermee eens dat gezonde voeding en beweging belangrijk zijn voor de cognitieve ontwikkeling van kinderen. Er wordt in het onderwijs sterk op ingezet, bijvoorbeeld in het decreet Leerlingenbegeleiding en in de onderwijsdoelen over gezonde levensstijl. Het Vlaams Instituut Gezond Leven biedt handvatten aan scholen om een duurzaam en gezond voedingsbeleid uit te werken, bijvoorbeeld richtlijnen over gezonde tussendoortjes, drank en warme maaltijden op school. Er is ook een engagementsverklaring ter ondersteuning van gezonde dranken en tussendoortjes op school. Daarnaast wordt ook sterk ingezet op beweging, waarbij de spreker verwijst naar MOEV, dat in het verlengde ligt van het decreet over de organisatie van schoolsport (MOEV: Motivatie, Ondersteuning, Expertise, Vernieuwing - Vlaanderen - Vitaliteit).

Annabel Tavernier is het er niet mee eens dat een gratis schoolmaaltijd de oplossing is voor de legebroomdozenproblematiek, zoals wordt gesuggereerd in het voorstel van resolutie. Een lege brooddoos is een symptoom van een onderliggende problematiek die bij de oorzaak moet worden aangepakt. Daarvoor kijkt haar fractie naar de lokale sociale diensten. De school kan vervolgens ingrijpen en de sociale diensten van de gemeente contacteren. Daarom hamert de spreker op het belang van een goede samenwerking tussen de scholen en de lokale sociale diensten.

Dat neemt niet weg dat ondersteuners, organisaties en lokale besturen aanvullend, vanuit een specifieke nood en vraag, een project kunnen initiëren over maaltijden op school. De goede voorbeelden in Vlaanderen worden vermeld in het voorstel van resolutie. De spreker juicht deze aanpak toe: vrijwillig, gericht en van onderuit gegroeid. Lokale besturen kunnen daar autonoom mee aan de slag en zo inspelen op de noden en situaties op hun grondgebied.

Elke basisschool van bovenaf verplichten om een gratis maaltijd aan te bieden, is volgens de spreker weinig zinvol. De noden verschillen van gemeente tot gemeente en van school tot school. Een algemene aanpak voor heel Vlaanderen houdt geen rekening met de realiteit en de noden op het terrein. Het zou nefast zijn om alles naar de centrale overheid toe te trekken.

In plaats van te verplichten en te overreguleren, kan Vlaanderen wel een faciliterende rol opnemen, goede praktijken delen en organisaties en lokale besturen helpen bij het opzetten van een project op maat. De spreker verwijst naar de inspiratiegids 'Toegankelijke maaltijden op school' die in oktober 2023 werd gelanceerd als een gezamenlijk project van de ministers Ben Weyts en Benjamin Dalle en toenmalig minister Bart Somers. De gids ondersteunt en inspireert om zelf aan de slag te gaan, rekening houdend met de specifieke context.

De indieners vragen om de nodige budgetten vrij te maken en voldoende middelen te voorzien voor de infrastructuur. De spreker mist de berekening van het budget dat de indieners voor ogen hebben om dat te realiseren. Ze vindt het weinig verantwoord om iets te bepleiten zonder het prijskaartje te kennen. Hoeveel zal het kosten en waar gaan de indieners de middelen halen?

Het zou de indieners sieren om niet te pas en te onpas het woord gratis te gebruiken. Gratis bestaat niet, besluit Annabel Tavernier.

1.2. Jan Laeremans

Jan Laeremans overloopt in grote lijnen het standpunt van zijn fractie. De kernvraag is in hoeverre armoedebestrijding een kerntaak is van de school. Scholen kunnen en mogen volgens de spreker niet als expliciet doel hebben om sociale gelijkheid te creëren. De school is wel een sociale katalysator. Sociale mobiliteit is een welgekomen effect van kwaliteitsvol onderwijs.

Armoedeorganisaties en linkse partijen zeggen dat een op de tien kinderen zonder eten naar school gaat. Dat cijfer lijkt de spreker niet gebaseerd op deftig onderzoek en is sterk overdreven. Minister Hilde Crevits maakt een budget vrij om een omvattend onderzoek te voeren. Dat lijkt hem zinvol, maar resultaten zijn er nog niet.

Een overheidsmaatregel die scholen verplicht, is volgens Jan Laeremans geen goed idee. De overheid moet scholen geen extra taken opleggen die niet tot hun hoofdopdracht behoren. Kinderen eten geven, is normaal een inherente taak voor de ouders, merkt hij op. De spreker vraagt ook wat gebeurt op de dagen dat er geen school is. Dat is 40 procent van de tijd. Wat doen de kansarme kinderen tijdens die periodes?

Zijn fractie is van mening dat aan scholen niets moet worden opgelegd dat niet noodzakelijk is voor de onderwijskwaliteit en hij noemt sociaal beleid, kinderopvang, voorrang bij inschrijvingen en schoolmaaltijden. Dat is een keuze van de school zelf. Hij vindt het niet goed dat alle maatschappelijke problemen meteen doorgeschoven worden naar de school.

In het rapport van de Commissie Beter Onderwijs staat volgens de spreker terecht dat er in het onderwijs te veel tijd en aandacht gaat naar maatschappelijke proble-

men en dat het terug naar de kern moet. Het beleidsdomein Onderwijs en Vorming is niet het beleidsdomein Armoedebestrijding, merkt hij op.

Jan Laeremans gaat ook in op de kostprijs van de maatregelen in het voorstel van resolutie. Er staan geen cijfers in het voorstel van resolutie, maar een berekening van de spreker komt tot een budget van meer dan 900 miljoen euro om iedereen gratis maaltijden aan te bieden. Daar komen nog extra kosten voor infrastructuur en personeel bij. Dat is 6 procent van het huidige onderwijsbudget, merkt hij op. Daar kunnen veel andere zaken mee gebeuren waarvan bewezen is dat ze de onderwijskwaliteit wel vooruithelpen. Hij noemt extra uren voor leerlingen met een leerachterstand, extra begeleiding voor kinderen met hogere zorgnoden, professionalisering van leerkrachten, ondersteuning van directies enzovoort.

Als de maaltijden alleen gratis zijn voor de 10 procent armste leerlingen, gaat het nog over meer dan 90 miljoen euro. Dat is volgens de spreker een behoorlijke hap uit het budget.

Als een school verplicht wordt om in te staan voor essentiële zaken als eten geven, rijst de vraag wat moet gebeuren met bijvoorbeeld kleding, want sommige ouders kunnen de kleding voor hun kinderen niet betalen. Moeten de scholen dat dan ook opvangen?

Het staat de scholen vrij om uit eigen beweging maaltijden aan te bieden. Dat gebeurt ook en de spreker vindt dat een goede zaak. Maar het is de keuze van de scholen. Zij moeten beslissen of dat past binnen hun pedagogische of maatschappelijke missie.

Armoedebestrijding is een taak van de hele maatschappij. Als gemeenten een flankerend armoedebestrijdingsbeleid voeren en dat betalen met eigen middelen, eventueel gesteund door particuliere sponsors, kan dat zeker. Maar de scholen mogen niet de dupe zijn, er mogen geen verplichtingen opgelegd worden.

Het Vlaams Belang zal niet voor het voorstel van resolutie stemmen.

1.3. Loes Vandromme

Ook *Loes Vandromme* wijst erop dat het thema al veelvuldig werd besproken. Ze beaamt dat armoedebestrijding de opdracht van de school overstijgt. Het onderwijs kan wel de armoede detecteren, maar het moet in een groter verhaal ingebed worden. De spreker apprecieert dat het voorstel van resolutie al breder kijkt dan vorige initiatieven van andere commissieleden over maaltijden op school.

De spreker maakt een principiële opmerking over het gratis aanbieden van warme, gezonde maaltijden. Armoede-expert Wim Van Lancker zegt dat niet zomaar gesteld kan worden dat de armoedeproblematiek de oorzaak is van het feit dat 43 procent van de leerlingen met honger op school zou zitten.

Het aan iedereen gratis aanbieden van een maaltijd is voor de spreker het grootste struikelblok in het voorstel van resolutie.

De berekening van de financiële implicaties ontbreekt in het voorstel van resolutie. Ook dat is voor Loes Vandromme een element in haar beoordeling van het voorstel van resolutie.

2. Antwoord van Hannelore Goeman

Voor *Hannelore Goeman* is het geen verrassing dat men het fundamenteel oneens is. Voor haar fractie staat het kind altijd centraal, ook als een ouder, om welke reden dan ook, zijn verantwoordelijkheid niet neemt.

De spreker laat het kind niet in de steek en denkt dat heel veel ouders blij zouden zijn dat hun kind 's middags een maaltijd krijgt. Dan moeten ze in de hectiek van de dag daar al niet mee bezig zijn.

Meer fundamenteel zegt de spreker dat het onaanvaardbaar is dat in 2024 kinderen met honger op school zitten. Honger hindert het leerproces. Volgens haar fractie is dat groeiende probleem ook een bedreiging voor de kwaliteit van het onderwijs. Scholen kunnen niet alle problemen oplossen. Ze kunnen wel een fundamenteel verschil maken in het leven van kinderen. Die keuze kan het beleid maken.

Veel directeurs en leerkrachten maken die keuze vandaag al. In veel scholen worden allerlei initiatieven genomen voor leerlingen die met een lege of slecht gevulde brooddoos in de klas verschijnen. Vandaag gebeurt dat uit de eigen middelen, zonder enige vorm van ondersteuning.

De indieners van het voorstel van resolutie vragen om de scholen en leerkrachten die vandaag al initiatieven nemen te helpen. Er kan op maat gewerkt worden en natuurlijk is het goed dat de overheid faciliteert en inspireert. Fundamenteel is het een discussie over budget. De indieners vragen dat de Vlaamse overheid aan de gemeenten de middelen geeft om er in alle scholen werk van te maken.

De spreker heeft daar al berekeningen over gemaakt. Op basis van de prijzen van leveranciers die vandaag al leveren aan scholen, komt men op 243 miljoen euro om alle kinderen in het lager onderwijs vier dagen in de week een gezonde schoolmaaltijd aan te bieden.

Het voorstel voor gratis, gezonde schoolmaaltijden kadert in een breder investeringsplan van 2 miljard euro voor kinderen en jongeren. Volgens haar fractie renderen die investeringen. De kinderen zijn de toekomst. Het gaat om waar de maatschappij naartoe gaat en hoe de kenniseconomie en de welvaartsstaat behouden blijven. Die investeringen moeten nu gebeuren, benadrukt de spreker.

Haar fractie denkt aan de hervorming van het groeipakket, waarbij een deel van het budget verschoven wordt naar de kinderen die dat het meest nodig hebben, zonder dat iemand erop achteruitgaat. Een deel van het geld wil de spreker gebruiken om diensten aan te bieden aan alle ouders en kinderen, zoals gratis, gezonde schoolmaaltijden. Ze denkt ook aan een hervorming van de erfbelasting en wil het erfrecht rechtvaardiger maken. Dat impliceert het voorstel om de belasting op erfenissen tot 25.000 euro af te schaffen, maar via een progressieve belasting op grote erfenissen extra geld in het laatje te brengen. Volgens haar ramingen kan dat tot 1 miljard euro opleveren.

Er moet een duidelijke politieke keuze gemaakt worden, stelt de spreker. In het verleden heeft bijvoorbeeld Jean-Jacques De Gucht al gepleit voor een soortgelijk initiatief. Ze roept op om in het stemgedrag te laten blijken dat men het meent met gratis, gezonde schoolmaaltijden voor elk kind.

III. Stemming

Het voorstel van resolutie van Hannelore Goeman, Thijs Verbeurgt, Steve Vandenberghe en Katia Segers over gratis, gezonde en lekkere schoolmaaltijden wordt verworpen met 8 stemmen tegen 1, bij 1 onthouding.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Annabel TAVERNIER
Hilâl YALÇIN,
verslaggevers